

جایگاه مقاله نویسی در ایران و جهان / ما دنبال رشد کمی هستیم و دنیا به دنبال رشد کیفی

عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا با بیان اینکه در کشور ما فعالیت‌های پژوهشی و نیازهای جامعه با هم تناسب ندارند، گفت: ما به دنبال معیارهای کمی هستیم ولی دانشگاه‌های جهان کیفی رشد می‌کنند.

عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا با بیان اینکه در کشور ما فعالیت‌های پژوهشی و نیازهای جامعه با هم تناسب ندارند، گفت: ما به دنبال معیارهای کمی هستیم ولی دانشگاه‌های جهان کیفی رشد می‌کنند.

دکتر عباس پاک در گفت‌وگو با ایسنا، اظهار کرد: در کشور ما، عدم تناسب بین تعداد دانش‌آموختگان مقاطع تحصیلات تکمیلی از جمله مقطع دکتری با نیاز جامعه، کاملاً واضح است و همه صاحب‌نظران به این موضوع واقف هستند اگرچه این موضوع عدم تناسب در وزارت بهداشت نسبت به وزارت علوم کمتر قابل مشاهده است؛ زیرا دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت و درمان با محدود کردن ظرفیت‌های پذیرش دانشجو تا حدودی بازار کار را در رشته‌های اصلی خود حفظ کرده و موفق به جذب دانش‌آموختگان مستعد و توانمند در این دانشگاه‌ها شده‌اند.

معاون پژوهشی دانشکده مهندسی دانشگاه بوعلی سینا ادامه داد: این موضوع نشان می‌دهد که وزارت بهداشت مدیریت مناسب‌تری در این زمینه داشته است ولی در وزارت علوم تناسب بین نیاز جامعه و دانش‌آموختگان در تحصیلات تکمیلی رعایت نشده و در نتیجه بازار کار لازم برای این دانش‌آموختگان فراهم نمی‌شود.

به گفته پاک، یکی از دلایل این عدم تناسب را می‌توان رشد غیر متوازن و غیر کارشناسی مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها معرفی کرد. هم‌اکنون تعداد زیادی دانشگاه در زیرمجموعه وزارت علوم قرار دارند که برای توسعه و کسب برخی امتیازات به تاسیس و برگزاری دوره‌های تحصیلات تکمیلی روی آورده‌اند. در نتیجه تناسب بین نیاز جامعه و دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی رعایت نمی‌شود.

وی ادامه داد: اگرچه وزارت علوم در راستای ساماندهی مراکز آموزش عالی و نحوه تعیین ظرفیت‌های پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها اقداماتی در حال اجرا دارد، ولیکن هم‌اکنون نیاز جامعه با تعداد دانش‌آموختگان فاصله قابل توجهی دارد که اصلاح آن زمانبر خواهد بود.

پژوهش‌هایی که بر اساس نیاز نیست

عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا با بیان اینکه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی در کشور ما بر اساس نیاز جامعه شکل نگرفته‌اند، گفت: در کشورهای توسعه‌یافته، دانشگاه‌ها بر اساس نیاز جامعه شکل گرفته و به همین دلیل تفاوت معنا داری بین ماموریت دانشگاه‌های داخل و خارج وجود دارد و در نتیجه موضوع فعالیت‌های پژوهشی در این دانشگاه‌ها هم از این قاعده مستثنی نیست. هم‌اکنون در کشور بر اساس نیاز جامعه، کار پژوهشی انجام نمی‌پذیرد و این یک مشکل اساسی است که بین فعالیت‌های پژوهشی و نیازهای جامعه تناسبی وجود ندارد.

پاک دلیل عدم تناسب میان نیازهای جامعه و فعالیت‌های پژوهشی را این موضوع دانست که هدف‌گذاری ما در کشور به نحوی است که پژوهش و تولید علم را غالباً در ارائه و چاپ مقاله خلاصه می‌کنیم و در نتیجه سیاست‌گذاری و برنامه‌راهبردی دانشگاه‌ها، بیشتر جنبه کمی در چاپ مقالات و توجه به اعداد و رتبه‌بندی‌ها پیدا کرده است.

وی ادامه داد: این در حالی است که در برنامه‌راهبردی دانشگاه‌های دنیا، ماموریت‌های دانشگاه حل مسائل جامعه از جمله بهبود کیفیت زندگی بشر، بهبود شرایط اقتصادی، تربیت انسان‌های مسئولیت‌پذیر و قانون‌مدار تعریف شده است ولی اگر به ماموریت دانشگاه‌های کشور توجه کنیم، بیشتر به مسائل کمی مانند رسیدن به رتبه اول در میان دانشگاه‌های جهان اسلام، بهبود رتبه دانشگاه بین دانشگاه‌های جهان، رسیدن به رتبه اول در بین دانشگاه‌های یک منطقه و موارد کمی دیگر مواجه می‌شویم.

وقتی همه چیز در چاپ مقاله خلاصه می‌شود

این استاد دانشگاه افزود: ما به دنبال معیارهای کمی هستیم ولی دانشگاه‌های جهان معیارهای کیفی در راستای حل مشکلات جامعه را دنبال می‌کنند. ما در دانشگاه‌ها، دانشجویان مقطع دکتری را به سمتی هدایت می‌کنیم که برای فارغ‌التحصیل شدن و دفاع از رساله خود چندین مقاله چاپ کنند. به عبارتی اساتید در دانشگاه باید دانشجو را به سمتی هدایت کنند که پژوهش آن‌ها تبدیل به مقاله شود.

پاک در این باره عنوان کرد: البته مقررات و آئین‌نامه‌هایی وجود دارد مانند آئین‌نامه ارتقاء مرتبه اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها که باعث افزایش این عدم تناسب بین نیازهای جامعه و پژوهش‌های دانشگاهی شده است. در آئین‌نامه مذکور چهار معیار شامل فعالیت آموزشی، فعالیت اجرایی، فعالیت پژوهشی و فعالیت فرهنگی برای ارتقاء مرتبه اعضای هیات علمی پیش‌بینی شده است. اما فعالیت‌های اجرایی، آموزشی و فرهنگی در سایه فعالیت‌های پژوهشی و فعالیت‌های پژوهشی در سایه چاپ مقاله قرار گرفته است به نحوی که با چاپ مقاله و افزایش تعداد آن نگرانی برای اعضای هیات علمی در زمینه ارتقاء مرتبه مرتفع شده و در نتیجه اعضای هیات علمی به سمت تولید مقالات و افزایش تعداد آنها بدون در نظر گرفتن نیاز جامعه و کاربرد آن هدایت می‌شوند.

معاونت پژوهشی دانشکده مهندسی دانشگاه بوعلی سینا با اشاره به این نکته مهم که نفس چاپ مقاله و افزایش تعداد آن، موضوع نامطلوبی از برون داد فعالیت های پژوهشی نیست، خاطر نشان کرد: دانشگاهیان و محققان در سراسر دنیا با انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی یافته هایی را به دست می آورند و طبیعتاً این یافته ها باید در جایی منتشر شود و این یکی از رسالت های دانشگاه است ولی مشکل این است که سیاست های اصلی، ما را به سمت و سویی هدایت می کند که فقط به چاپ و تعداد مقاله توجه می شود. حتی کیفی شدن فعالیت های پژوهشی، در چاپ مقاله در مجلات با ضریب تاثیر بالا تعریف شده است. در صورتی که باید فعالیت های پژوهشی را به سمت نیازهای جامعه و کاربردی شدن آنها هدایت کرده و مقررات و قوانین هم به نحوی باشد که این شرایط را فراهم کند.

وی راجع به امکانات پژوهشی در کشور گفت: در دانشگاه های خارج از کشور به ویژه در کشورهای توسعه یافته بستر فعالیت های پژوهشی مانند امکانات آزمایشگاهی و کارگاهی در مقایسه با دانشگاه های کشور تفاوت معنی داری پیدا کرده است. در نتیجه در چنین شرایطی انجام فعالیت پژوهشی ارزشمند و انتشار آنها در مجلات معتبر بین المللی بسیار ارزنده و قابل تقدیر است.

عضو هیات علمی دانشگاه بوعلی سینا اظهار کرد: باوجود این محدودیت ها و در عین حال توانمندی ها در دانشجویان و اعضای هیات علمی، می توان با برنامه ریزی، دانشجویان دکتری را که در یک رشته تخصصی تحصیل می کنند، به سمت پژوهش های تقاضا محور و کاربردی و رفع مشکلات جامعه هدایت کرد و اولویت چاپ مقاله را کمتر کرد.

پاک در پایان گفت: دستگاه های تصمیم گیرنده در سطح کلان مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی، که سیاست های کلان کشور و ریل گذاری لازم را برای توسعه آموزش عالی و فعالیت های پژوهشی برعهده دارند، باید به موضوع کاربردی شدن پژوهش ها و انجام پژوهش های تقاضا محور توجه ویژه داشته باشند.